

ACHTERLICHT

25 jaar varen met de Westerdijk zeeschouw Weerlicht

Foto's en tekst: Els Knol-Licht

In deze zesde aflevering gaat de auteur in op weer nieuwe aspecten van het varen het op wad, zowel tijdens weekends als in vakanties. Of het nu over het droogvallen bij Terschelling gaat, ofwel een pittige tocht op de Elbe, steeds weer doe je nieuwe ervaringen op en van elke tocht leer je opnieuw. Want laat dat duidelijk zijn. Je maakt nooit exact dezelfde tocht, daarom zijn alle tochtjes uniek. En dat is nu het geheim waarom varen, al is het in hetzelfde vaargebied, eigenlijk nooit verveeld.

Het zal na het lezen van de voorgaande afleveringen duidelijk zijn dat je niet onvoorbereid het wad op kan gaan. Je moet grofweg weten hoeveel speling je hebt met het tij, als je tenminste niet van plan bent lang op het wad te MOETEN verblijven op een plek waar dat minder gewenst is. Dat kan bijvoorbeeld een steile rand langs een diepe geul zijn of dichtbij het zeegat binnen het bereik van uitlopers van de zeedeining. Ofschoon er in het laatste geval meestal nog niet zoveel aan de hand is. Bij het wadvaren hoort bij tijd en wijle ook een beetje afzien, zoals ook zeezeilers dat moeten incalculeren. Het is een onderdeel van de pret, als je althans het omgaan met de natuurlijke elementen en de bijbehorende consequenties als zodanig kunt zien. Ook als die wat minder gunstig uitpakken dan je eigenlijk lief is. Wat te denken van in de nachtelijke uurtjes voor anker te liggen hobbelen en klotsen, wakend slapend totdat het water zover is gezakt dat de boot vast staat en de rust weer keert. Of omgekeerd, je stond vast, het was rustig, je ging slapen en midden in de nacht begint het te ritselen en ruiselen tegen de boothuid, kabbelen, klotsen en lijkt het alsof je bed in beweging komt. Het bonkt even, je voelt de draaiing van het schip achter het anker en het blijft daarna zachtjes deinen. Je slaapt tevreden verder.

VERSTOORDE NACHTRUST

Dit jaar hebben we voor het eerst op het 'Groene Strand', ten westen van West-Terschelling drooggestaan. Het was in de Oerolweek. We hadden bij Ameland al een dag (met genoeg) verwaaid (sterke tegenwind) gelegen. Op zondag zijn we gaan varen, weliswaar op de motor tot over het wantij bij de kust en daarna zeilend door de Oost Meep met tijze: afgaand water en vlagerige wind, die meer W5-6, dan de voorspelde ZW5 was. Het was een barre kruistocht met regen en één rif te weinig. We durfden de Riepel niet meer over te steken. Gelukkig waren de veerboten net door de Slenk gegaan toen wij daar de zeilen konden vieren. Rondom lagen de platen al droog. De haven was een uitkomst. Wel rijtjes tegen de steigers, maar hij lag nog lang niet vol. Je kon gelijk de wal op, terrasje pakken en naar het straat-theater kijken. Op maandag verlieten we, zodra we vanwege het tij het 'Groene Strand' opkonden, de gezelligheid van Westerdijk- en Wadvvaardersbekenden aan de platbodemsteiger. Er werden tropische dagen verwacht met weinig wind en om dan in de haven te blijven, daar hadden wij geen zin in. Evenmin hadden we zin in demonstratief droogvallen op de verboden Dellewal, dus kozen we, ondanks waarschuwingen voor de veerbootgolven, voor het Groene Strand. Ook dat moet je meegemaakt hebben. We waren niet de enige, er lagen al een aantal vrachtschepen, wat charters en wat spul van ons formaat. Zelf kozen we ervoor om niet al te lang droog en niet al te ver van de geul te staan: het eerste vanwege de nodige koeling van het vlak, omdat ons bier anders te warm werd, het tweede omdat we ons wilden kunnen onderdompelen als het ons te warm werd aan boord. Bovendien gaf dat ons de gelegenheid weer bijtijds te vertrekken als we daar aan toe waren.

Het was, in meerdere opzichten, een heuglijke ervaring. We genoten van de zwoele klanken van Cubaanse muziek vanuit de feesttent nabij. In de avond toen het water zich terugtrok en jong, hond en ouder kwam pootje baden, ontrolden zich voor onze ogen lieflijke tafereelen van

gesprings en gespetters door het ondiepe nat tegen het lage licht van de zon die zo lang scheen. Bijna de langste dag. En op het moment dat de zon als een rode vuurbal op het duin van de Noordvaarder leek te rusten ontwaarden we het begin van een dikke donkere deinende streep onder aan de duinrand, die zich verlengde van oost naar west. Met de kijker zagen we een stoet mensen zich verplaatsen. Later begrepen we dat het toeschouwers waren van 'de voorstelling in de nacht' van Tryater. De toneellocatie lag een eind westwaarts. Tribunes en lichten op het zand. Het minder heuglijke slotstuk van onze Groene Strand ervaring kwam die nacht. We hadden ons ten langen leste te ruste begeven, genietend van de stilte en een glad wateroppervlak. De onrust van voorbijvarende veerboten was enorm meegevallen omdat de boten toevalligerwijs niet voeren op het cruciale moment dat onze schouw nog net niet echt vast of net los was. Morgen zagen we wel weer. Wreed werden we gewekt. Met een enorme dreun bonkten we op het zand. En nog eens, nòg eens, nog eens en nog eens. Het geluid van weggrollende golven, het werd weer stil. De scheepsklok sloeg vijf, halfdrie, en tikte rustig verder. Ons hartritme was ontregeld, onze stemming ook: welke idioot vaart hier midden in de nacht en produceert zulke golven?

De volgende dag vernamen we van een nabijgelegen visserman-aak dat het de Koegelwieck was die 's nachts nog met Oerolangers naar de wal voer. Tja, die zullen wel haast gehad hebben om geen nachtrust meer te verliezen!

De nabij gelegen visserman aak.

Zouden ze nou echt niet een half mijltje verderop met hardvaren kunnen beginnen? Ons roer was ontzet ondanks onze voorzorgen (dwars vastzetten van het roer). Met veel moeite hebben we het de volgende ochtend bij laag water weer goed in de ophanging gekregen.

Een waddentocht valt niet volgens een strakke dienstregeling te plannen ook al zijn de hoog- en laagwatertijden lang van tevoren bekend. Er komt nog zoveel meer bij kijken zodat het beste antwoord op de vraag 'Wat gaan we doen?' is 'We zien wel'.

WEEKENDVAREN

Ons weekend varen betekent dat we met de auto aankomen in de haven, inschepen, losgooien, in het kwartiertje op weg naar de sluis bekijken wat de mogelijkheden zijn, gezien het tij, tijdstip, wind, weer en eigen wensen. Tegen de tijd dat we de sluis door zijn en het havenhoofd uitvaren hebben we meestal wel een plannetje bedacht, althans voor de eerste paar uur. Voor de rest 'zien we wel'. We hoeven niet ver, we willen er gewoon zijn, op ons zelf, wad-beleven.

Vrolijke taferelen op het Groene Strand.

VAKANTIES

In de zomervakanties beschikken we meestal over vier tot vijf weken achtereen. Uiteraard gingen we altijd varen, steeds verder weg, naar het Duitse wad en naar Denemarken. Eén keer naar Zeeland. Vanuit Lauwersoog is dat, in tijd die je nodig hebt om er te komen, net zover als naar Denemarken - zolang je geen stukken buitenom vaart natuurlijk. In al die jaren hebben we met de kinderen slechts twee kampeervakanties gemaakt, omdat ze net als hun klasgenootjes ook wel eens 'naar het buitenland' wilden: Frankrijk (werd voor ons Franse Alpen) en Engeland (de zuidkust). Leerzaam zulke uitjes. De mooiste plek in de Franse Alpen vond ik boven op de Mont Blanc: wat een uitzicht, en zie die luchten eens! Net het wad. In Engeland zijn we verregend en vonden we de Londense metro, hoe droog ook, niet een plek om al te lang te verblijven. De tent evenmin. Wat is een boot dan toch comfortabel.

Het heeft overigens wel vele jaren geduurd voor we wilden geloven dat er, als gezin met een platbodeme, ook voorbij Wangerooge oostwaarts te varen viel. De verhalen (en boeken) over binnendoor met mast plat naar Denemarken kenden we, maar lokten ons niet. En je raakt niet gauw uitgekeken op het Nederlandse en Duitse wad met zijn talrijke bewoonde en onbewoonde eilanden, platen en haven(tje)s: Texel (Oude Schild en Cocksdorp); Vlieland (Vliehors dorp en haven); Richel (Franse gaatje); Griend (verboden); Terschelling (Groene Strand, havenWest, Dellewal en Boschplaat); Ameland (Ballumer Bocht, Nes, Oerd); Engelsmanplaat en Rif (noord en west Smeriggat of zuidelijk Wierumer Wad); Schiermonnikoog (dorp en Oostpunt); Simonszand (westkant); Rottumerplaat (verboden); Rottumeroog (verboden); Borkum (2 havens; oksel; oostpunt); Memmert (verbo-

den); Juist (kade of ankeren/droogvallen); Norderney (haven); Baltrum (haven en droogstaan); Langeoog (haven); Spiekeroog (haven); Wangeroog (haven bij West, Oostpunt); Minsener Oog (verboden). En dan noem ik nog niet eens de talrijke havenplaatsjes aan de Duitse waddenkust (in Nederland heb je aan tien vingers genoeg: den Helder, den Oever, Kornwerderzand, Harlingen, Lauwersoog, Noorderpolderzyl, Eemshaven (afrader), Delfzyl, Termunterzyl en Nieuw Statenzyl. En dan nog de vele wintjen en andere plekken waar je onderweg kunt vertoeven, gepland of ongewenst. Kortom, voordat je overal geweest bent zijn er heel wat jaartjes verstreken en heb je al heel wat avonturen meegemaakt. Bovendien is elke keer dat je ergens vaart anders dan de vorige keer.

Gastvrijheid Oudeschild op Texel

Ingang geul naar Ameland.

In 1988 kon je nog legaal droogvallen op de Dellewal.

Knollen en Mollen spelen op 't Rif-smeriggat.

Maar eens komt de tijd dat je ook bij Wangerooog verder wilt, de snelstromende Jade over met volop opkomend water, want voor je het wantij bij MinsumerOog over bent is het tij al flink op gang. Met goede wind (N-NW-W-ZW liefst 3-4 Bft) red je het wel om de Hohe Weg (de naam zegt genoeg) dan nog over te komen. Maak je te weinig voortgang dan blijf je steken, niet erg, je moet alleen wachten op een volgend hoogwater. Het is de vraag of je 's nachts varen leuk en veilig vindt voor jezelf en opvarenden. Anders moet je nog langer geduld hebben. Het lukte ons de eerste keer niet en bleven dus steken. We hadden rustig weer. Een dag later bereikten we met hoogwater Fedderwaddersiel. De enige haven in de buurt om 'bij te komen' van het lange verblijf op de leegte (het moest nog wennen). In latere jaren maakten we meer 'haast' en zorgden we ervoor wel tijdig over de Hohe Weg te komen. Je hebt dan weliswaar tegenstroom tot Fedderwaddersiel, maar dat weegt op tegen het tijdverlies van 'blijven staan'.

TE KIJK

We voelen ons met een platbodem meer thuis in vissershavens dan in jachthavens dus gingen we de vissershaven in. We vonden een leuk plekje, dachten we, in de hoek aan de kade. Vlak bij wat winkels en een restaurantje. We zijn een tijdje bezig met lange lijnen in verband met het verval ter plekke; het installeren van een wadplank tegen het remmingwerk (plank met twee stootkussens tussen plank en boot) en stappen de wal op om de omgeving te gaan verkennen. Ondertussen lopen er nog wat vissersboten binnen die ook afmeren aan de kade. We liggen kennelijk niet op hun plek. Mensen stromen toe op de vis als bijen op honing. Drukte van belang. Wij keutelen wat rond, doen wat inkopen, kijken bij de jachthaven, horen van een drempel die daarvoor zit (je kunt er niet in of uit bij laag water) en prijzen ons gelukkig met onze plek.

Onderwijl zakt ook het water en onze boot zakte mee. Eerste schrik: zo gemakkelijk als we een paar uur terug op de wal konden stappen, zo moeilijk kunnen we nu weer aan boord komen. Geen trap. Had-den we niet op gelet. Via de stagen lukt het de nog jonge meiden al snel om zich aan boord te laten zakken. Wij volgen iets minder lenig. Weer op de kade komen is voorlopig niet meer mogelijk. Nou ja ook niet erg, we zijn op de wal geweest en hebben een sticker, smurf en verse spullen. De lijnen zijn goed op lengte, er staat nog geen spanning op. Later blijkt waarom niet. We zitten aan de grond. Nog even en we staan droog in de haven. Bleef het daar maar bij. Alleen het achterschip zit aan de grond, de toenemende helling voorover maakt het verblijf aan boord onaangenaam. Hoe ver zal het schip voorover gaan hellen? Flaneerders op de kade kunnen van achter tot voor door het schip kijken. Hun meelevende opmerkingen maken het niet eenvoudiger voor ons. Plat Deutsch, goed te verstaan. Je wilt het niet maar oh wat steekt dat tussen de oren! Er zit niks anders op dan te wensen dat het snel donker wordt of dat het water weer stijgt. De natuur heeft zo zijn eigen

Droogvallen op Simonszand.

Boven: 'Wanderweg' vanaf Cuxhaven naar Neuwerk.

Rechts: Kruising Wanderweg en vaarweg.

ritme. We berusten dus maar in ons lot en proberen 'bijna staande' te gaan slapen, en verdwijnen in alle vroegte uit de haven om niet weer opnieuw zo ongelukkig te kijk te liggen. Eén voordeel, we hebben ons door de stroom de Fedderwadderpriel uit kunnen laten drijven. De banken droog zien vallen, tijdje geankerd, gebadderd, rustig ontbeten, en zijn met laag water op de motor de Weser overgestoken en Noord om de dam heen die nu goed zichtbaar was. We lieten ons met de verse vloedstroom meevoeren naar het begin van de prikkengeul over het Elbe-Weser wad. We zijn te vroeg, weer een tijstop en zwemmen in water met stahoogte. U begrijpt, het was mooi rustig zomers weer. Een hééél groot weids wad voor ons alleen. Er viel die dag niet veel te zeilen, dus werd het lang en zachtjes motoren langs niet altijd even gemakkelijk herkenbare prikken en splitsingen (aansluiting op andere geulen en geultjes) tot over het wantij bij Neuwerk. Daar moesten we ankeren voor de nacht om het juiste tij, om de Elbe op te gaan, weer af te wachten.

Als je toch een tijstop moet maken bij Neuwerk kun je het beste blijven zitten op het wantij. Ten eerste stroomt het daar niet zo verduiveld hard als in de geul over het wantij en ten tweede zit je dan eerste rang als de paarden en wagens langs komen die vracht en toeristen vervoeren van de vaste wal (Cuxhaven) naar Neuwerk en terug. De Wanderweg wordt ook als wadlooproute gebruikt. Er passeert nogal het een en ander. Bovendien kom je van het wantij vroeg genoeg los om met opkomend water de Elbe op te gaan tot aan het begin van het Kielerkanaal. Je hebt alleen wel wat motorvermogen nodig. Je moet eerst tegen de stroom in varen om tenslotte om rond de aldaar liggende dam varen. Aan het oversteken van de dam, wat op een bepaalde plaats moet kunnen met hoogwater, hebben wij ons nooit gewaagd. We hebben het ook nooit iemand zien doen.

TE VROEG DE ELBE OP GAAN HEEFT ONS EENS DANIG IN VERLEGENHEID GEBRACHT:

We haalden het anker op (we lagen in de geul over het wantij) rond de kentering bij Neuwerk van laag naar hoog. Er stond een mooie NW wind kracht 3-4. Om niet al teveel stroom tegen te hebben in het stuk om om de dam heen te komen dachten we slim te zijn en vroeg te gaan varen. Voor het eerste stuk klopte dat. Eenmaal om de dam heen, hesen we fok en kluiver en zetten beide 'in galop' (als passaat zeil, ieder aan een kant van de voorstag). Geen grootzeil vanwege de voor de windse koers en de te verwachten golven van grote scheepvaart. Het liep prachtig. We bleven netjes buiten de betonnen varen. Alleen naarmate we Cuxhaven naderden werden de golven onrustiger en steiler. En dat kwam niet van de scheepvaart. Op het laatst waren ze zo steil dat we vreesden dat het middenschip los kwam van het water, terwijl voor- en achterschip opgetild werden door een golftop. We waren als de dood om uit het roer te lopen, omdat elke koersverandering ons vervulde met angstige visioenen van dwars terecht te komen in een golfdal waarna de volgende golf je optilde en omkieperde. Luuk heeft keihard gewerkt aan het roer om toch vooral die golven achterop te blijven houden. De meisjes werden met een smoes naar buiten gelokt om - voor het geval er wat zou gebeuren - niet binnen te zijn. Binnenlopen bij Cuxhaven dorsten

Het liep prachtig, totdat...

we ook niet omdat we dan dwars uit moesten. Er zat niets anders op dan doorgaan en volhouden. Ondertussen zagen we aan de groene zijde van het vaarwater jachten zeilen alsof er niets aan de hand was. Langzaam begon het tot ons door te dringen dat we terecht waren gekomen in een afschuwelijke tijzee. Later vonden we ook in de boekjes dat het uitgaande tij voor Cuxhaven nog twee uur doorloopt, terwijl het aan de andere kant al begint binnen te stromen.

Waren we dus twee uur later aan de tocht begonnen dan hadden we een heerlijk ontspannen tochtje gehad met stroom en wind mee en waren we óók op tijd voor de kentering bij de ingang van het Kielerkanaal geweest.

Zo hebben we ons wel eens vaker verkeken op de Elbe. We waren op de terugweg en lagen vanwege harde wind, wel uit goede hoek voor ons doel, al een dag in Brünsbüttel te wachten op het moment om 'te sluizen'. 's Middags zou het afgaand tij zijn en de wind zou afnemen. De kinderen vroegen in de beschutting van de jachthaven waarom we niet verder gingen. Een kijkje nemend, of wandelend bij de Elbe, zagen we een verschrikkelijk wild water dat niet erg aantrekkelijk was om te gaan varen. Zou die tijzee straks verdwenen zijn? Terug in de haven bleken velen zich zichtbaar aan het voorbereiden op vertrek. Wij wilden niet achterblijven. Twee reven gelegd, oliegoed aan, zwemvesten om. En gelijk met de rest de sluis in. Ons kon niets meer gebeuren. De sluisdeuren gaan open en... het water is zo mak als een lammetje, onvoorstelbaar!

Een andere verrassing die de Elbe een keer voor ons in petto had was het niet binnen kunnen lopen van het geultje bij Otterndorf. De beide eerste keren dat we terugkeerden van de Oostzee gin-

De onderdoorgang bij Otterndorf.

we Cuxhaven naderden.

gen we binnendoor. Mast plat. Bij Otterndorf kun je de boel plat leggen om vervolgens door de onderdoorgang in de dijk het sluisje in te varen. Dat kan alleen als het water nog niet te hoog staat, dus is het altijd opschieten geblazen als je vanuit het Kielerkanaal met afgaand tij naar Otterndorf vaart. Wat het tij betreft waren we wat aan de late kant bij de sluis van Brünsbüttel aangekomen, doch we wilden het afgaand tij en rustige weer op de Elbe nog wel even meepikken nu dat zo uitkwam na de hele dag motoren op het Kielerkanaal. Dan konden we 's avonds in alle rust aftuigen en de volgende dag uitgerust de binnenwateren op. Edoch, aangekomen bij het geultje, je moet oppassen dat je er door de sterke afgaande stroom niet voorbij schiet, bleek het water al te ver gedaald. Er zat kennelijk een drempel bij de geultoegang. Tja, wat nu? Doorvaren naar Cuxhaven kwam niet in beeld: we kenden die haven nog niet en dan zouden we pas de volgende dag 'terug' kunnen varen en daarmee een dag verspelen. Dan maar een paar uur wachten voor anker, per slot van rekening zijn we ankeren gewend. We zouden dan nog voor zonsondergang naar binnen kunnen. Al wachtend wilden we voorbereidingen treffen om de mast te laten zakken. Dat idee hebben we snel laten varen. Eenmaal voor anker bleek pas goed hoe onrustig het Elbe water is. De naar onze begrippen immense schepen die in rap tempo voorbij varen produceren de nodige golven. Dat, samen met de golfslag van wind en stroom, maakte dat ons bootje, zo voelt het dan, alle kanten op bewoog. Aan dek bezig zijn was onverantwoord. Binnen kregen we onmiddellijk last van zeeziekte verschijnselen. We hebben met zijn viertjes in de kuip yachtsee zitten spelen totdat het water eindelijk weer hoog genoeg was om het geultje binnen te lopen. Eenmaal binnen en afgemeerd aan de steiger zijn we nog tot laat in de avond bezig geweest de mast te strijken. Zo konden we de volgende ochtend al vroeg met de eerste lichting mee naar binnen.

Tweemaal zijn we helemaal binnendoor teruggevaren. We hebben vooral het Küstenkanaal ervaren als straf. Het is eindeloos recht en je ziet alleen maar hoge bomen. Dat is geen vakantie meer. Sindsdien hebben we besloten op onze Oostzeetochten ook terug over het wad te gaan. Tot nu toe is dat gelukt binnen het tijdsbestek dat we hadden.

Westerdijk VaardersContact, els.luuk@worldonline.nl
www.wadvaarders.nl - berichten@wadvaarders.nl